

בירושלים הייאוש נעשה יותר נוח

"גיא בן הינום", המותחן האפקטיבי שכתב יפתח אשכנזי, מיטיב לתאר את האינטנסיביות בבירה ומצליח לשלב בין קלילות לעומק ובין מציאות לדמיון

מגיא בן הינום, ושל הכלכה המנסה להימלט ממנו מבליטים את הריאליזם ואת האווירה הדוקומנטרית ששורה בספר – והדמיון והחיים עצמם מתערבבים שוב ושוב בעוצמה.

זה ספרו החמישי של אשכנזי והראשון שהוא כותב בוואנר הספרות הבלשית. הווירטואוזיות שבה הוא מחבר את פיסות העלילה מוכירה את כתיבתו של אורי אדלמן, בעיקר ב"שעות מתות" (מ-2004). זאת, לצד הומור גרוטסקי, טרנטינו סטייל, החיוני כל כך לנוכח שובל הרציחות המ"תארך. עם זאת, "גיא בן הינום" אינו ספר מתח שג"רת, ומאחורי השטף והקלילות מסתתרים נושאים, יחסים ורגשות מורכבים, שנדרש אומץ כדי לעסוק בהם. דוגמה לכך היא האחוה הצבאית, אמיתית ומוויפת, שמחברת בין אנשים בארץ ומודגשת כס"פ. פצעים פיזיים ונפשיים שנגרמו בשירות הצבאי נדונו אמנם בספרות הישראלית, אך צירופם לספר מתח מביא להסתכלות חדשה עליהם.

עם התפתחות העלילה מתבררת האמת מאחורי עברם של כמה מגיבורי הספר, ששירתו יחדיו בצ"ב כמסתעריים ביחידת דוכדכן. לכאורה, היה זה שירות מלכד, אחד בשביל כולם וכולם בשביל אחד. ואולם, בפועל, מתברר כי הפצעים של כל אחד מהם לוחמים לשעבר לא טופלו כראוי, וכי רבים מהם מסתובבים עם מצוקות וטראומות מודחקות בתוכם ומגיעים כסוף לנקודת רתיחה, שממנה אי אפשר לחזור. אתוס הגבורה הצבאית מודל 2015 מעולם לא נראה פגיע יותר.

בנוסף, רבים מהגיבורים מחוכרים זה לזה בגלל קשריהם עם מנהיגת כת רוחנית, שמכנה את עצמה בשם המגוחך גורה (מלשון גורו) אמונה לב חזק. לצד הגרוטסקיות הכרוכה בתיאורה של מנהיגת הכת, שחזרת עשרות פעמים על המנטרה "אושה, אושה, אושה, אושה, אושה", מחדד אשכנזי את הצורך של רבים כל כך למצוא פתרונות בוק לחיים הבלתי סבירים בעליל הנרקמים כאן. פנאי טיות רוחנית ופנאטיות דתית מוצגות בספר כסוג של אופיום להמונים, שאינם מוצאים דרכי הישרות טובות יותר.

כך, ספרו של אשכנזי הוא מותחן טוב, שגם טו"מ בחובו ביקורת חברתית נוקבת. חמש שנים אחרי המאורעות, שמוזכרים בספר שנת 2020 נדמית כהמשך טבעי שלהם, ונראה שמאז המצב רק הלך והחמיר. במהלך הקריאה על פשעי השנאה, שמ"תוארים בעלילת הספר, דיווחו אתרי החדשות על הצתת מסגד בכפר ליד בית צפאפא שבדרום ירוש"לים ועל השחתת כלי רכב בשכונת חלאילה בכפר אל-ג'יב בגדה המערבית, כסמוך לגבעת זאב. באחת הכתובות על המסגד נכתב שם המאחו "קומי אורי", הסמוך ליצהר, ובאחרת נכתב "הורסים ליהודים? הורסים לאויבים!" כתובות הנאצה הללו השתלבו בקלילות מצמררת עם כתובות הנאצה העילגות ברובן, שריססו הרוצח הספרותי.

גם מערכת האינטרסים הסמויה בספר, המחברת בין ההון לשלטון סביב עסקאות נדל"ן בירושלים, מחווייה עתה בהשוואה לתיקי החקירה החדשים, ההולכים ונערמים במציאות הפוליטית הנוכחית. אסקפזים מוחלט לא תמצאו בספר הזה. במקום זאת, תגלו שיש בו מתח שבנוי היטב, מתעצם ומפ"תיע ללא הרף, לצד נימה פילוסופית נוגה על הטי"רוף הקיומי שלנו פה. בזכות כל אלה הייאוש נעשה הרבה יותר נוח, אפילו בירושלים. ■

הישראלית המסוכסכת, ויש גם כלכה אחת, שנד"מית לעתים כאנושית יותר מכולם.

אשכנזי מצליח ליצור בספרו שילוב מהפנט בין ז'אנר בלשי לרוקריאליטי. לעתים גובר המתח, והת"עלומות נערמות זו על זו, ולעתים המציאות, שגואה מחוץ לסיפור הבלשי, מכסה את הכל. נדמה שאין שטע או נושא שאינו נכנס לספר בצורה זו או אחרת: היחסים בין ערבים ליהודים, בין מורחים לאש"כנים ובין עולים לוותיקים. מתערבבים בו שוטרים, חיילים ורבנים, אליטה ספרותית שמנסה לשמור על כוחה, יחסי הון ושלטון, קהילה גאה והומופובים, רו"חניקיות ריקניות שסוחפת רבים אחריה ואפילו חברי מרכז הליכוד. לכאורה, הערכירב הזה עלול היה להיות מוגזם, אולם העלילה קולחת, כמעט מתוסרטת אפ"ל, ושלל החוטים הללו מתחברים לפקעת ישראלית במקום כה מסובך כמו ירושלים.

בין השורות טווה אשכנזי סיפור אהבה שנאה לירושלים, שבה הוא גר שנים. הוא משרטט בדיוק רב פינות בכירה ומקומות ייחודיים בה, בהם בר"ה"סירא" וקפה "קדוש", ורק מי שהם ירושלמים בנפשם יכולים להבין עד כמה תיאוריו מרשימים, חיים ואותנטיים. תיאור המסלולים והדרכים של גיבורי הסיפור, ובעיקר של הרוצח העלום, העולה

סוגה: מתח

קהל יעד: ירושלמים בעבר, בהווה ובעתיד

מדף: ליד "שעות מתות" של אורי אדלמן

לסיכום: מותחן הכולל ביקורת חברתית נוקבת

ננה שביט-רז

הקריאה "גיא בן הינום", ספרו של יפתח אשכנזי, מוזמנת לקוראים חוויה ייחודית. היא מכריחה אותם להשתלב בעלילה הישראלית חיה מאוד בין שירצו בכך ובין שלא. המציאות והמתיחות בישראל ככלל ובעיר בלתי אפשרית כמו ירושלים כפרט עוטפות אותם מכל עבר, וכל ניסיון להתנתק מהכאן ועכשיו ולצלול לקריאה, שמשוחררת מההקשר ההיסטורי ומה"פוליטיקה, נידון מראש לכישלון. ואולם, דווקא הקריאה הזאת, העמוסה באזכורים לאירועים אמיתיים ולעבר הקרוב מאוד ועטופה ברומן מתח מהוקצע, רק מגבירה את העניין.

עלילת הרומן מתפרשת על פני חודשיים בקיץ הלוהט של 2015. היא מתמקדת בגורות החמות השונות של ירושלים. התאריכים, שמצוינים בת"חילת כל פרק, מתכתבים עם אירועים שהתרח"ש במציאות כאותה שנה: רצח הנערה שירה כנקי במצעד הגאווה שהתקיים ביולי או העימותים בהר הבית שפרצו בספטמבר. הם משמשים מעין מסגרת חיצונית, שמבליטה את הסיפורים האנושיים שמא"חורי הכותרות.

גיבורי הסיפור הם שני חוקרי משטרה צעיר"ים, שאינם מוצאים את דרכם: יונתן, מסתערב לשעבר, שמנסה להטביע את כאביו בהררי ריטלין ושתייה, ולינה, שמנסה ללא הצלחה להשתחרר מסטיגמת העולה החדשה מכרית המועצות לשעבר. דמויות המשנה מייצגות את כל חלקי האוכלוסייה

שוטרי מג"ב ליד שער האריות בירושלים. עיר בלתי אפשרית צילום: אסיל סלמן

יפתח אשכנזי

גיא בן הינום

עורכת: דקל שיי שחורי. הוצאת כנרת, זמורה ביתן, זביר, 302 עמודים, 98 שקלים